

Ekonomika III. ročník

002_Základní ekonomické systémy

003_Historický vývoj ekonomických teorií

Základní ekonomické systémy

- **Ekonomický systém** představuje způsob spojení lidských schopností a efektivního využití dostupných zdrojů.
- **Historie lidstva** je mimo jiné historií hledání optimálního ekonomického uspořádání lidské společnosti.
- Při rozlišování ekonomických systémů odpovídáme **na tři základní otázky**:
 - a) co a kolik vyrábět?
 - b) jak vyrábět (technologie, práce, zdroje, kapitál)?
 - c) jak rozdělit, co se vyrobilo?

- Dosud známe tyto e. s.:
 - **1. zvykový systém** (v kmenových společenstvích)
 - **2. příkazový systém** (rozhoduje politická špička)
 - **3. tržní systém** (rozhoduje trh - nabídka, poptávka)

1. Zvykový systém:

- kmenové vztahy, **dělbá práce dle schopností**
- **sdílení zkušeností** z generace na generaci
- **rozdělování dle potřeb náčelníkem + radou starších**
- **minimální nadprodukce**, kterou by si někdo mohl přivlastnit
- **vlastnické vztahy většinou nehrají velkou roli**
- **až do současnosti** např. v jižní Americe, střední Africe, Nové Guineji, ...

2. Příkazový systém:

- **odpovědi** na 3 výše zmíněné otázky **dává úzká skupina nejvýše postavených lidí** – typicky politická strana nebo ozbrojená skupina
- **předpokládá se, že tato skupina ví co je třeba vykonat**
- v ekonomice se postupuje **podle centrálních plánů** (příkazová nebo plánovaná ekonomika)
- **výhodou - schopnost rychle mobilizovat zdroje** v případě katastrof, válek
- **nevýhodou - subjektivnost a zneužitelnost při rozhodování** úzkou společenskou špičkou (*příklad učebnice str. 6/7 Rudí Khmérové 1975-79*)

Státní plánovací komise (SPK) měla vlastní (de facto největší a nejdůležitější ministerstvo) shodného jména, které připravovalo poměrně detailní národohospodářské plány (zpravidla pětileté – tzv. pětiletky, které se na jednotlivé roky upřesňovaly).

Předseda SPK měl ve vládách socialistického Československa pozici ministra – místopředsedy vlády!

SPK sídlila v monumentální budově v Praze-Holešovicích, nábřeží Kapitána Jaroše 1000/7.

3. Tržní systém:

- **výrobce a spotřebitele propojuje výhradně trh**
- **tržními zákony** jsou řešeny všechny tři otázky
- klade se **důraz na rozhodování jedince**
- **výhodou je fungování bez subjektivních zásahů lidí** (vše řídí „neviditelná ruka trhu“) – *např. Anglie 19. století*
- **nevýhodou je, že:**
 - **neřeší přerozdělování - úspěšný vydělá, neúspěšný prodělá** (jak ale mají přežít nemocní, postižení, děti, když nejsou na trhu úspěšní? Není to lidsky spravedlivý systém.)
 - **neřeší tržní selhání** – např. monopoly nebo veřejné statky

- **Příkazový a tržní systém považujeme za extrém, které se v praxi prolínají.**
- **Mluvíme potom o systémech smíšených.**
- *Např. do roku 1991 byly v Československu regulovány ceny všech druhů zboží (příkazový systém). Dnes jsou regulovány ceny např. plynu, elektřiny, léčiv, ale nikoli potravin, spotřebního zboží, ... (smíšený systém).*

- K zamyšlení: otázky str. 7/8

Otázky:

1. Je v ekonomice potřebný ekonomický systém? Vysvětli proč.
2. Je ekonomický systém neměnný? Zdůvodni.
3. Při rozlišování ekonomických systémů odpovídáme na tři základní otázky, které?
4. Jmenujte základní ekonomické systémy.
5. Charakterizujte zvykový ekonomický systém a uveďte jejich výhody a nevýhody.
6. Charakterizujte příkazový ekonomický systém a uveďte jejich výhody a nevýhody.
7. Charakterizujte tržní ekonomický systém a uveďte jejich výhody a nevýhody.
8. Který ekonomický systém funguje dnes?

Historický vývoj ekonomických teorií

- Klasická škola:
- od poloviny 17. st. do téměř konce 19. st.
- zabývala se makroekonomií a prosazovala tzv. **hospodářský liberalismus = stát nezasahuje = „neviditelná ruka trhu“**
- představitelé [Adam Smith](#), [David Ricardo](#)
- *A. Smith je považován za zakladatele moderní ekonomie*

- **Utopický socialismus a marxismus:**
- vznikl **v reakci na negativa kapitalismu** (vykořisťování dělníků, dětská práce, ...)
- **přeměna společnosti „shora“ vládou moudrých a bohatých jedinců**
- na utopisty navázal **Marx teorií o nadhodnotě**, kterou vytváří dělnická třída a přivlastňují si kapitalisté
- na Marxe navázal **Lenin teorií revolučního dělnického hnutí**, které se zmocní majetku kapitalistů

- **Rakouská škola:**
- **poslední třetina 19. století**
- **zaměření na mikroekonomii**
- **péče o vlastní blahobyt je považována za hnací motor ekonomiky**
- **představitelé Carl Menger a Wilhelm Hermann Gossen**

- **Neoklasická škola:**
- **konec 19. století až 30. léta 20. století**
- **zaměřena na mikroekonomii**
- **snaha o použití matematiky v ekonomii**
- **představitelé [Vilfredo Pareto](#), [Alfred Marshall](#)**

- **Keynesiánství:**
- **30. a následující léta 20. století**
- **zabývá se úlohou hospodářské politiky státu**
- **zdůrazňuje aktivní působení státu na straně poptávky**
(zaměstnanost lidí = peníze na nakupování)
- **zásahy státu by měli zmírňovat dopady krizí**
- představitel [John Maynard Keynes](#)

- **Monetarismus:**
- **50. a další léta 20. století**
- **jde o protipól keynesiánství**
- **minimalizovat zásahy státu do ekonomiky („štíhlý stát“)**
- **důraz na samoregulační funkce peněz v ekonomice**
- **je to vlastně moderní podoba neoklasické ekonomie**
- **představitel [Milton Friedman](#)**

- V současné ekonomii **soupeří jako dva hlavní myšlenkové proudy keynesiánství (politická levice) a monetarismus (politická pravice).**
- Využitelnost a užitečnost ekonomických teorií se **dá vyhodnotit až s větším časovým odstupem.**

Otázky:

1. Co víte o klasické ekonomické škole?
2. Uveďte představitele klasické ekonomické školy.
3. Co víte o utopickém socialismu a marxismu?
4. Na co reagovali utopičtí socialisté?
5. Co víte o rakouské ekonomické škole?
6. Co považovali ekonomové rakouské školy za základ blahobytu státu?
7. Uveďte představitele rakouské ekonomické školy.
8. Co víte o neoklasické ekonomické škole?
9. Uveďte představitele neoklasické ekonomické školy.
10. Co víte o keynesiánství?
11. Na co klade keynesiánství hlavní důraz?
12. Uveďte představitele keynesiánství.
13. Co víte o monetarismu?
14. Jaký je vztah keynesiánství a monetarismu?
15. Uveďte představitele monetarismu.

Zdroje:

- Švarcová, J. a kol. Ekonomie – stručný přehled, 2012/2013. Zlín, CEED 2011
- Holman R., Pospíchalová D., Úvod do ekonomie pro střední školy. Praha, C. H. Beck 2012
- http://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1tn%C3%AD_pl%C3%A1novac%C3%AD_komise
- <http://www.google.cz/#q=regulovan%C3%A9+ceny>